

Rola społeczeństwa obywatelskiego w kształtowaniu funduszy na transformację

Cezary Czemplik
Polska Zielona Sieć
cczemplik@gmail.com

Komitety monitorujące

W skład Komitetu Monitorującego wchodzi przedstawiciele:

- Instytucji Zarządzającej,
- Instytucji Pośredniczących,
- Partnerów:
 - a. przedstawiciele strony rządowej,
 - b. samorządowej
 - c. organizacji spoza administracji (w tym przedstawiciele świata nauki, organizacji pozarządowych, partnerzy społeczni).
 - d. w pracach Komitetu Monitorującego biorą udział również przedstawiciele Komisji Europejskiej pełniąc funkcję doradcą
- Obserwatorów.

Zadania i kompetencje Komitetów Monitorujących

Do najważniejszych kompetencji Komitetu należy w szczególności:

- systematyczny przegląd wdrażania programu w kontekście realizacji celów pośrednich i końcowych;
- analizowanie wszelkich kwestii mających wpływ na program;
- prezentowanie uwag dotyczących wdrażania i ewaluacji POIR, jak również monitorowanie działań podjętych w ich następstwie;
- promowanie zasad horyzontalnych.

Realizując zadania Komitet Monitorujący zatwierdza:

- metodykę i kryteria wyboru projektów;
- roczne i końcowe sprawozdania z wdrażania
- propozycje Instytucji Zarządzającej dotyczące zmian programu.

Komitet Monitorujący może powoływać stałe grupy robocze, poświęcone w szczególności wybranym kwestiom z zakresu realizacji programu (np. współpracy nauki i biznesu czy działalności instytucji otoczenia biznesu) oraz do monitorowania działań o charakterze horyzontalnym. W celu rozwiązania skomplikowanych merytorycznie zagadnień, Komitet może skorzystać z opinii niezależnych ekspertów lub z usług innych wyspecjalizowanych instytucji, dokonując zlecenia prac w tym zakresie.

Jakie są możliwości działań w ramach komitetów monitorujących środki europejskie?

W ramach komitetów wojewódzkich, możliwe jest tworzenie grup roboczych m.in. ds. horyzontalnych skupiających szerokie gremium organizacji pozarządowych i przedstawicieli biznesu, gdzie zagadnienia dotyczące efektywności energetycznych są zawarte w zasadach horyzontalnych:

- przede wszystkim efektywność energetyczna
- zasady zrównoważonego rozwoju
- DNSH - nieczynienia znaczącej szkody (środowiskowej w dążeniu do neutralności klimatycznej - aut.)
- odwołującą się do kryteriów Taksonomii

Delegaci jak i przedstawiciele komitetów mogą zlecać ekspertyzy, opracowania, a także uzyskiwać kompetencje w ramach szkoleń. Pozwala to na przygotowanie kompleksowych analiz i argumentacji dotyczący tworzonych regulacji, systemów oceny i punktacji

Członkowie komitetów, mają możliwość współpracy eksperckiej ponad regionalnej. Konieczne jest jednak budowanie koalicji i konsultacje rozwiązań z pozostałymi przedstawicielami komitetów w ramach lokalnych grup roboczych.

Ograniczenia procesu monitoringu obywatelskiego

- Brak kampanii informacyjnej i uruchomienia sprawczości demokratycznego narzędzia.
- Brak czasu i przestrzeni, lokalnego środowiska i finansowania na szerokie konsultacje społeczne i zaangażowanie pozostałych NGO
- Możliwość dotarcia do samorządowego szczebla - osób bezpośrednio zaangażowanych w tworzenie inicjatyw i reagowaniem na wytyczne projektów.
- Brak reprezentacji organizacji zajmujących się stricte efektywnością energetyczną i transformacją energetyczną - konieczność reprezentacji równoległe z agendą środowiskową.
- Brak czasu i przestrzeni na publiczne konsultacje zapisów konkursowych.

Wyzwania procesu transformacji energetycznej w obszarze efektywności energetycznej budynków

1. Brak przestrzeni współpracy reprezentantów wszystkich “aktorów” procesu termomodernizacji w procesie kształtowania celów, strategii i realizacji:

a. Właściciele budynków

- mieszkalnych: jednorodzinnych, wielorodzinnych (wspólnoty samorząd, spółdzielnie) w tym: mieszkańcy (gospodarstwa domowe, najemcy; komunalni, socjalni, okazjonalni, imigranci itd.)
- publicznych: usługowych, produkcyjnych , administracji itd. w tym najemcy i użytkownicy

a. Samorządu i spółek zarządzających zasobem budynkowym

- mieszkania komunalne/ socjalne , TBS-y SIM-y, SAN-y itd.

a. OPERATORÓW I DYSTRYBUTORÓW ENERGII:

- elektrycznej, gazowej, podmiotów wytwórców lokalnego OZE

a. Instytucji zarządzających dystrybucją środków na poprawę efektywności w różnych programach:

- krajowych skierowanych do budynków jednorodzinnych, wielorodzinnych
- krajowych i wojewódzkich skierowanych do właścicieli budynków administracji publicznej, firm , przemysłu

a. Regulatorów: operatorów środków i agencji, kształtujących cele , strategiczne, scenariusze i zasady wsparcia

Wyzwania procesu transformacji energetycznej w obszarze efektywności energetycznej budynków

2. Rozdrobnienie zakresów odpowiedzialności i brak monitorowania dostępu do danych

- a. **Aktualizowanych na poziomie gminnym miejskim i dzielnicowym danych statystycznych GUS**
 - brak danych o zapotrzebowaniu na energię w budynkach dla ogrzewania i cwu. w podziale na źródła
 - brak danych o OZE (PV), instalacji pomp ciepła , ogrzewania elektrycznego; możliwości śledzenia i identyfikacji lokalnych wyzwań dla rozbudowy sieci energetycznych
- a. **Zintegrowanego planowania energetycznego na poziomie lokalnym (PZCiE , PGN)**
 - samorząd nie posiada wystarczających kompetencji i narzędzi do monitorowania zmian
 - brak platformy i zasad współpracy w wymianie danych i informacji z pozostałymi aktorami procesu
- a. **Rozdzielenie kwestii polityki społecznej, mieszkaniowej, planowania przestrzennego od planowania energetycznego**
- b. **Brak woli politycznej na łączenie danych dotyczących efektywności energetycznej, emisyjności i spraw socjalnych i ekonomicznych**
 - zwiększenie obowiązków pracowników społecznych
 - brak specjalistów i organizacji pozarządowych na poziomie lokalnym ds. efektywności energetycznej

Wyzwania procesu transformacji energetycznej w obszarze efektywności energetycznej budynków

3. Kluczowe dla osiągnięcia zakładanych celów termomodernizacji jest uwzględnienie kwestii mieszkaniowych i społecznych.

- a. **Niezbędne uwzględnienie zarządzania transformacją zasobu mieszkaniowego w nowo opracowywanych zasadach planowania przestrzennego na poziomie strategii i planów ogólnych**
 - szacunkowa inwentaryzacja lokalna zasobu budynkowego, połączenie źródeł CEEB z proponowanymi klasami energetycznymi budynków
 - wyznaczenie stref możliwości i potencjału przyłączeń do:
 - sieci ciepła systemowego, wraz ze scenariuszami transformacji dekarbonizacji
 - sieci gazowych z uwzględnieniem kogeneracji, biometanu, wodoru
 - sieci elektrycznej i identyfikacji ograniczeń lokalnych do równoczesnej elektryfikacji ciepłownictwa i transportu
- a. **Zapewnienia mieszkań dla osób w zasobie nie kwalifikującym się ze względów własnościowych, czy technicznych do modernizacji w tym czasowego zamieszkania w trakcie prowadzenia kompleksowych modernizacji**
- b. **Uwzględnienia sytuacji ekonomicznej - braku zdolności kredytowej i umiejętności samodzielnego przeprowadzenia procesu termomodernizacji**

Spółeczna Agencja Najmu

LOKATOR

- ▶ Spełniający kryteria określone uchwałą rady gminy
- ▶ Zweryfikowany i wskazany przez gminę
- ▶ Bezpieczny najem – umowa najmu na czas określony
- ▶ [Dostępny czynsz] Czynsz może być wyższy niż czynsz dzierżawy
- ▶ Dodatkowo tylko opłaty niezależne od właściciela
- ▶ Wsparcie i dodatkowe usługi (jeśli gmina zleci SAN)

Lokatorzy

WŁAŚCICIEL

- ▶ Umowa dzierżawy na czas określony
- ▶ Umowa z SAN – pewność zapłaty czynszu
- ▶ Podmiot zarządzający najmem (SAN)
- ▶ Zwolnienie z podatku dochodów z dzierżawy
- ▶ Koordynacja remontu
- ▶ [Obniżenie czynszu]

Właściciele

GMINA

- Uchwała rady gminy dotycząca SAN (określenie kryteriów pierwszego i ponownego zawarcia umowy, zasad ubiegania się o najem, sposobu weryfikacji)
- Wybór SAN (spółka komunalna lub NGO – wsparcie / powierzenie realizacji zadania publicznego)
 - Umowa o współpracy z SAN (na 5 lat)
 - Wskazywanie klientów SAN
 - Sprawozdawczość i dopłaty do czynszu (BGK)

Adaptacja pustostanów na mieszkania

- Według danych GUS na koniec 2020 roku w Polsce było **ponad 60 000 pustostanów w zasobie komunalnym**;
- Wyniki spisu powszechnego 2021 r. -> **na koniec marca 2021 r. w kraju było 1,86 mln niezamieszkałych lokali (12,1 proc.)**
- Badanie IRMIR na zlecenie Habitat for Humanity Poland w 2021: w trzech tylko miastach (Warszawa, Zawiercie i Katowice) jest ponad 4,8 tysiąca pustostanów;
- Habitat for Humanity Poland w ramach projektu „Empty spaces” promuje adaptację pustostanów na mieszkania dostępne

Obywatele PODMIOTEM polityki klimatyczno-energetycznej

- **Włączenie** głosu, wiedzy i doświadczenia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i organizacji pozarządowych, które działają na ich rzecz
- **Grupa Robocza na rzecz społecznie sprawiedliwej polityki klimatyczno-energetycznej przy WRZOS** (federacji zrzeszająca regionalne federacje organizacji socjalnych, reprezentująca ok. 1000 podmiotów) prowadzona przez fundację Habitat for Humanity Poland

The screenshot shows the website of WRZOS (Wspólnota Robocza Związków Organizacji Socjalnych). The header includes the logo and navigation links: Strona główna, Kim jesteśmy?, Co robimy?, and Publikacje. The main content area features a breadcrumb trail: Strona główna > Aktualności, followed by the article title: Grupa robocza na rzecz społecznie sprawiedliwej polityki klimatyczno-energetycznej działająca przy Wspólnocie Roboczej Związków Organizacji Socjalnych. The article is dated 16 czerwca 2023 and categorized as Aktualności. The text of the article states that social organizations should actively participate in programming and implementing public policies in the areas of energy transformation and climate protection, and that the working group is being established to coordinate these organizations and facilitate their participation in the debate.

“ANALIZA SPOŁECZNO-POLITYCZNA DOTYCZĄCA UBÓSTWA ENERGETYCZNEGO W WARSZAWIE”

“Bon energetyczny Innym rozwiązaniem stosowanym we Francji jest wypłata bonu energetycznego (le cheque energie), dostępnym od 2018 r. Bon jest wysyłany automatycznie co roku w kwietniu po tym, jak gospodarstwo domowe zostanie zakwalifikowane w systemie podatkowym jako znajdujące się poniżej pewnego progu dochodowego na osobę (próg ten jest systematycznie rewidowany). Nie ma zatem potrzeby, aby potencjalny beneficjent otrzymał informację i miał możliwość złożyć wniosek o dofinansowanie, co zwiększa dostępność tego rodzaju pomocy. Kwota wsparcia wynosi od ok. 50 do ok. 300 euro, przy czym średnia wynosi blisko 200 euro. Bon energetyczny nie stanowi czeku bankowego i nie można go zamienić na gotówkę; może on zostać wykorzystany jedynie jako sposób na opłacenie rachunków za prąd lub zakup paliwa (gazu ziemnego lub ropy naftowej, oleju opałowego, drewna, biomasy lub innych), opłacenie energii wliczanej w czynsz lub rachunki za prace remontowe, wykonane przez firmę licencjonowaną jako reconnu garant de l'environnement (RGE - uznany gwarant środowiska). W 2020 r. taką pomoc uzyskało 5,5 mln gospodarstw domowych. W IV kwartale 2022 r., ze względu na szybki wzrost cen nośników energii rząd, planuje wypłatę drugiego, dodatkowego bonu. Będzie on przysługiwał 40% najbiedniejszych gospodarstw domowych, czyli 12 mln osób, a koszt zastosowania takiego rozwiązania dla budżetu wyniesie 1,8 mld euro.”

Źródło :

https://ireform.eu/s/uploads/Analiza_spoeczno_polityczna_dotyczaca_ubostwa_energetycznego_w_Warszawie_f832a83dcc.pdf

System świadectw oszczędności energii – Francja

“CEE Do walki z ubóstwem energetycznym wykorzystywany jest we Francji także powszechnie stosowany w UE system świadectw efektywności energetycznej – Certificats d'économie d'énergie (CEE). System ten opiera się na obowiązku osiągnięcia konkretnego poziomu oszczędności energii przez dostawców energii (potwierdzonego certyfikatem), nałożonym na firmy energetyczne przez władze publiczne, co ma zachęcać przedsiębiorstwa z branży do aktywnego promowania efektywności energetycznej wśród odbiorców: gospodarstw domowych, władz lokalnych czy przedsiębiorstw. Mechanizm ten funkcjonuje we Francji od 2006 r. W 2016 roku na bazie ustawy o transformacji energetycznej na rzecz zrównoważonego rozwoju (LTECV) w ramach systemu wprowadzono dodatkowy obowiązek oszczędzania energii, który dotyczy konkretnie gospodarstw domowych w sytuacji ubóstwa energetycznego. Jest on równy w przybliżeniu 1/3 oszczędności podstawowego obowiązku zwiększenia efektywności energetycznej. W praktyce statystyki programu pokazują, że w ostatnich latach firmy energetyczne realizowały z nadwyżką zobowiązania wobec gospodarstw domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym, rekompensując w ten sposób niedostateczne oszczędności energetyczne osiągnięte w ramach podstawowego zobowiązania.”

Postulaty zwiększenia obywatelskiego podejścia do procesów transformacji energetycznej

1. Łączenie wsparcia pomocy socjalnej i pomocy w przeprowadzeniu zmian na poziomie gospodarstwa domowego z pomocą nowej grupy specjalistów od efektywności
2. Prowadzenie polityki transformacji włączającej wszystkie grupy zainteresowanych i transparentną otwartą wymianę danych pomiędzy instytucjami
3. Opracowanie jednolitych wytycznych i zasad punktacji i wsparcia dla procesu dążenia do neutralnych budynków administracji publicznej w nadchodzących programach wsparcia na poziomie krajowym i wojewódzkim
4. Opracowanie wspólnych łączących ram środowiskowych, społecznych i efektywności energetycznej w ramach procesu konsultacji KPiK/PEP2040

Pytania do dyskusji:

1. Planowanie energetyczne na poziomie lokalnym - jakie zmiany są niezbędne?
 - a. Model społecznej prosumenckiej obywatelskiej transformacji energetycznej - udział w procesach planowania i monitoringu.
 - b. Czy mamy wystarczająco informacji by modelować bariery i transformację energetyczną? SHE, CEEB, BDOT10, GUS
 - c. Zmiana ustawy o planowaniu przestrzennym? Dlaczego nie ma planowania energetycznego?
 - d. Prosument indywidualny , zbiorowy- czy obowiązek przyłączenia do sieci zmobilizuje OSD do włączenia się w procesy planistyczne?
 - e. Dlaczego w planach ogólnych nie ma planowania energetycznego ? Na jakim etapie jest przestrzeń do rzeczywistego planowania i monitoringu.
2. Ubóstwo energetyczne- dlaczego nie potrafimy monitorować problemu systemowo ?
 - a. Czy spółdzielnie energetyczne mogą dotrzeć do ubogich energetycznie?
 - b. Sprawiedliwa transformacja tylko w rejonach górniczych, czy dla każdego?
 - c. Wspólne okienko pomocy społecznej, mieszkaniowej i transformacji energetycznej. Czy mamy silne NGO do prowadzenia w każdej gminie?
 - d. Dlaczego mamy czekać na rozwiązanie problemu ze Społecznych Funduszy Transformacji, a nie rozwiązywać problemu już teraz?
3. Audyt, SHE, a może analiza zużyciowa, która metodyka pozwala nam na upowszechnienie świadomości o energooszczędności?
 - a. SHE, czy są narzędziem kształtowania ceny sprzedaży, najmu - łączne koszty najmu
 - b. Dlaczego SHE, nie są czytelnym narzędziem do oceny efektywności energetycznej budynków i pokazywania wartości najemcom, kupującym i właścicielom?
 - c. Publiczne, dostępne narzędzia do oceny energetycznej budynków - dlaczego ich nie mamy?
 - d. Co możemy zrobić by zalecenia dla poprawy efektywności miały realny wpływ na wycenę wartości nieruchomości i zakres niezbędnych prac w dążeniu do neutralności klimatycznej?
4. Kryteria efektywności energetycznej w konkursach unijnych, dlaczego nie dążymy do publicznych budynków zeroenergetycznych?
 - a. Dlaczego przyznajemy punkty za starania (% poprawy), a nie za odległość od docelowego pożądanego efektu - neutralności klimatycznej budynków?
 - b. Brak jednolitych kryteriów w skali kraju, województwa; budynków publicznych, mieszkalnych, jednorodzinnych, wielorodzinnych. Dlaczego nie mamy wspólnych celów?